

Sverige – Ett läsande land

En lässtrategi för Sverige 2026–2031

Innehåll

Förord	4
Det behövs en samlad strategi för det läsfrämjande arbetet	5
Sverige behöver en läsande befolkning	6
Utmaningar inför framtiden	7
Nationella mål för litteratur, läsfrämjande och språk	13
Regeringens genomförda och pågående insatser för litteratur och läsfrämjande	16
Strategiska områden framöver	22
Uppföljning	26

Förord

Sverige har under en längre tid befunnit sig i en läskris och står inför flera utmaningar när det kommer till bristande läsförståelse hos barn och unga. Samtidigt finns en fortsatt utmaning i att säkerställa tillgången till litteratur av hög kvalitet. Att öka läsförmågan i Sverige är en prioritering för regeringen. Regeringen har genomfört en rad insatser för att förbättra läsförmågan och för att öka tillgången till kvalitetslitteratur i Sverige. Samtidigt är det tydligt att mer behöver göras. För att vända läskrisen och se till att Sverige återigen blir ett läsande land behövs en politik som svarar mot de samhällsförändringar som påverkat och påverkar läsförmågan och tillgången till litteratur i Sverige.

Sverige behöver gå tillbaka till grunderna i skolan för att ge barn och unga förutsättningar att utveckla en god läsförståelse. Alltför många elever saknar grundläggande läsförmåga. Nästan en fjärdedel av de 15-åringar som genomförde PISA-undersökningen (Programme for International Student Assessment) 2022 nådde inte upp till den nivå för läsförståelse som anses vara grundläggande för fortsatt lärande. Regeringen anser att det behöver återupprättas en stark kunskapsskola med tydliga förväntningar och fokus på grundläggande kunskaper och färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Därför genomför nu regeringen de största reformerna för skolan på 30 år.

Digitaliseringen och den snabba tekniska utvecklingen med förändrade användarbeteenden har påverkat förutsättningarna för bokbranschen och författarna, men också för läsarna. Sverige och världen befinner sig mitt i en snabb utveckling av AI och dess effekter på läsning, skrivande, villkor för författare och bokbranschen är svåra att överblicka, men det är nödvändigt att nogsamt följa utvecklingen. Vissa studier av barn i låg- och mellanstadieåldern som läser på skärm visar att läsförståelsen blir lägre vid skärmläsning jämfört med läsning på papper. Den ökande skärmanvändningen har gjort att både barn, unga och äldre läser längre texter mer sällan. Att verka för en minskad användning av skärmar framför allt i förskolan och skolan är därför avgörande.

Den sjunkande läsförmågan och hur den samspelar med den snabba tekniska utvecklingen är ett centralt skäl till att regeringen ser ett behov av att nu ta fram en lässtrategi. Syftet med strategin är att peka ut en riktning framåt för regeringens fortsatta arbete med att stärka läsförmågan i Sverige. I strategin redogörs för de samhällsförändringar och utmaningar Sverige står inför på området. Regeringen beskriver också de breda insatser som genomförs för att verka för att de nationella målen för politiken för litteratur- och läsfrämjande ska nås samt för hur barn och elever ska få en undervisning som stärker språkutvecklingen, läsförståelsen och läsintresset. Målen för området, som redogörs för nedan, är högt ställda och ställer krav på omsorgsfullt utformade statliga insatser.

Kulturminister
Parisa Liljestrand

**Utbildnings- och
integrationsminister**
Simona Mohamsson

Det behövs en samlad strategi för det läsfrämjande arbetet

Många insatser har genomförts inom skolans område och på kulturområdet för att stärka läsförmågan i Sverige. Det är angeläget att både arbeta vidare med det som har påbörjats och att staka ut nya vägar. Regeringen belyser i strategin vad som har genomförts, men pekar också ut fyra strategiska områden som bedöms som särskilt viktiga framöver.

Strategin kan bidra till att skapa en struktur och inriktning för det nationella arbetet med att stärka läsförmågan. Dessutom kan strategin synliggöra arbetet med vad som bedöms som särskilt relevant för att uppnå såväl de riksdagsbundna målen för litteratur och läsfrämjande, som skolans mål när det gäller läsning. Syftet är att genom strategin lägga grunden för ett mer målinriktat och samordnat arbete som kan främja utvecklingen av läsförmågan i Sverige.

De fyra strategiska områdena, som beskrivs mer ingående i "Strategiska områden framöver", är följande:

1. **Stärka läsförmågan hos alla barn och unga.**
2. **Möta den tekniska utvecklingen och förändrade beteenden.**
3. **Stärka tillgången till kvalitetslitteratur.**
4. **Stärka hela samhällets förmåga för läsfrämjande.**

Strategin sträcker sig fem år framåt. Av "Uppföljning" framgår hur strategin är tänkt att följas upp.

Sverige behöver en läsande befolkning

En stark läsförmåga är avgörande både för Sverige som land och för den enskilda individen. Det handlar om att rusta barn och unga till att bli bildade, självständiga, kritiskt tänkande och delaktiga medborgare. Medborgare som läser och som äger språket är ett fundament för en fungerande demokrati. I ett alltmer digitalt samhälle och i en tid av stärkt beredskap, där samhällets förmåga att hantera kriser och hot behöver höjas, är detta viktigare än någonsin. En god läsförmåga utgör både en motståndskraft mot desinformation och är en förutsättning för att medborgare ska kunna delta aktivt i samhället. Det finns tydliga kopplingar mellan bildning, demokratisk delaktighet, tilltro till demokratiska institutioner och försvarsvilja.

En god läsförmåga hos befolkningen är också helt avgörande för att Sverige ska fortsätta att vara en innovativ och konkurrenskraftig kunskapsnation. Näringslivet, förvaltningen och akademien är beroende av medarbetare som fullt ut behärskar att läsa och skriva på det svenska språket. Utbredd läsförmåga har varit och är en förutsättning för ekonomisk, social och demokratisk utveckling, inte bara i Sverige utan även globalt.

Läsning har också betydelse för individen och litteraturen har ett värde i sig. Läsning kan ge oss ovärderliga kulturupplevelser och öppna dörrar till nya sätt att tänka och att se och förstå världen. Genom läsning kan nya världar upptäckas och människor kan därigenom förstå både andra och sig själva bättre. En förutsättning för detta är att det finns ett rikt utbud av kvalitetslitteratur som väcker nyfikenhet, engagemang och läsglädje.

För barn och unga är språk-, läs- och skrivutveckling en särskilt angelägen fråga. En god läsförståelse, ett rikt språk och ett stort ordförråd utgör en central förutsättning för elevers kunskapsutveckling i skolans alla ämnen. Språket är det viktigaste verktyget för att tänka, resonera och lösa problem. Läsningen ger barn och unga möjlighet att navigera i världen och skaffa sig nödvändig kunskap och information. Läsning kan förbättra minnet, det analytiska tänkandet och problemlösningsförmågan. Därför behöver barn och unga tidigt få rika möjligheter att utveckla både sin läsförståelse och sitt intresse för läsning.

Förskolan och skolan spelar i detta sammanhang en viktig roll. Att alla barn lär sig läsa i skolan är en förutsättning för deras fortsatta lärande i alla skolans ämnen, och på sikt för möjligheterna att fullfölja en utbildning och etablera sig på arbetsmarknaden. Genom strukturerad undervisning kan barn och unga utvecklas till läsande individer som tar del av såväl sakprosa som skönlitteratur för att fördjupa sin kunskap men också för att uppleva läsandets glädje.

Utmaningar inför framtiden

Sverige står inför flera utmaningar när det kommer till läsförmåga och tillgång till litteratur av hög kvalitet. Barns och ungas läsförståelse minskar. Teknikutvecklingen har skärpt konkurrensen om såväl barns som vuxnas tid, och förändrat hur vi konsumerar litteratur.

Alltför många elever saknar grundläggande läsförmåga

Resultat från internationella undersökningar visar att svenska elevers läsförmåga behöver förbättras. PISA (2022) som bland annat undersöker 15-åringars kunskaper i läsförståelse, pekar på stora problem med läsförmågan i Sverige. Andelen svenska elever som inte nådde upp till den nivå som OECD definierar som en basnivå av läsförståelse var 24 procent år 2022. Det innebär en ökning med 6 procentenheter sedan 2018, då andelen var 18 procent. Det senaste resultatet från PIRLS, Progress in International Reading Literacy Study, (2021) som är den internationella studie som undersöker läsförmåga hos elever i årskurs 4, visar också att läsförmågan i Sverige har sjunkit sedan 2016. Andelen elever som presterar på låga nivåer är betydligt högre 2021 än 2016. Av PIRLS framgår också att det finns skillnader i läsförståelse mellan flickor och pojkar. Flickor fortsätter att prestera bättre i läsförståelse jämfört med pojkar i Sverige och i nästan alla EU/OECD-länder, men skillnaden har inte ökat sedan 2016. PISA genomförs vart tredje år och en ny rapport släpps i september 2026. PIRLS genomförs vart femte år och nästa rapport planeras att publiceras i slutet av 2027.

PIRLS visar också att skillnaderna i läsförmåga har ökat både mellan elevgrupper och mellan skolor. Andelen lågpresterande elever har ökat medan andelen högpresterande elever är oförändrad. Elever med en högre grad av hemresurser presterar i genomsnitt bättre i läsförståelse jämfört med elever med en lägre grad av hemresurser. Indexet hemresurser för lärande baseras på frågor om bland annat antal böcker i hemmet och tillgång till internetuppkoppling samt uppgifter om vårdnadshavarnas utbildningsnivå och yrkesstatus. Skillnaden i resultat

mellan elevgrupper med högre respektive lägre grad av hemresurser är numera större i Sverige än i övriga nordiska länder. Resultaten för de elever som inte alltid talar svenska hemma har också försämrats, medan de elever som alltid talar svenska i hemmet presterar på samma nivå som 2016. Andelen elever som alltid talar svenska i hemmet har också minskat sedan 2016 från 68 procent till 53 procent. Det är en större minskning än motsvarande förändringar i övriga nordiska länder och i EU/OECD. Enligt PIRLS 2021 speglar den relativt stora minskningen i andelen som alltid talar svenska i hemmet sannolikt till viss del en demografisk förändring i hela årskurs 4-populationen med avseende på migrationsbakgrund men också troligtvis ändrade språkvanor i hemmet, även för elever som inte har utländsk bakgrund.

Skärmarna distraherar från läsning av tryckta böcker

De bästa förutsättningarna för att utveckla grundläggande färdigheter som att läsa och skriva ges i analoga miljöer och med analoga lärverktyg. Användande av mobiltelefoner, datorspel, sociala medier etc. konkurrerar om tid och uppmärksamhet och skapar undanträngningseffekter som påverkar läsningen av tryckta böcker, vilket i förlängningen kan få negativa effekter på läsförståelsen. Enligt Mediemyndighetens undersökning Ungar & medier 2025 använder till exempel nästan alla tonåringar sin mobil varje dag medan endast drygt 10 procent läser böcker eller tidningar dagligen. Den senaste PISA-undersökningen visar vidare att svenska elever i högre grad än genomsnittet i OECD-länderna blir distraherade av digitala verktyg, främst mobiltelefoner, i klassrummet.

Det finns stöd för att skärmfria miljöer skapar bättre förutsättningar för barn att koncentrera sig och lära sig att läsa och skriva samt att utveckla relationer. Det är viktigt att digitala lärverktyg introduceras i undervisningen först i en ålder när de främjar och inte hämmar elevernas lärande. Användning av dessa lärverktyg behöver därför ske varsamt och genomtänkt i skolan.

Digitala verktyg, vars design prioriterar engagemang framför lärande, kan ha negativa effekter för barn och elever i förskolan och skolan och innebära att andra aktiviteter som inte ger samma stimulans snabbt uppfattas som tråkiga. För elever i skolan är mängdträning avgörande, bland annat för att automatisera avkodningen vid läsande, det vill säga att göra kopplingen mellan bokstav, ljud och ord så snabb och säker så att det sker utan ansträngning. När avkodningen går snabbt och obehindrat förbättras läsförståelsen och ofta även läsintresset. Regelbunden läsning är därför väsentlig och omfattande skärmanvändning kan begränsa förutsättningarna för detta. Vissa rapporter tyder också på att barn och unga minns sämre vad de läst om de läser det på en skärm.

Stödåtgärder behöver sättas in tidigare

Tusentals elever lämnar varje år de obligatoriska skolformerna utan att nå målen för utbildningen. Dessutom är det ett stort antal elever som går ut gymnasieskolan utan en gymnasieexamen. Samtidigt visar granskningar att skolans stöd har brister. Av Statens skolverks (Skolverkets) statistik om särskilt stöd framgår att störst andel elever med enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång är i årskurs 9. Mönstret tyder på att skolor avvaktar att utreda elevers behov av särskilt stöd till slutet av ett stadium, när stödbehovet är akut inför betygssättning.

Elever som saknar grundläggande färdigheter i svenska eller svenska som andraspråk löper stor risk att inte nå målen för utbildningen och svenska som andraspråk är det ämne som har lägst måluppfyllelse i grundskolan. Enligt Sveriges officiella statistik om skolväsendet nådde bara 74,1 procent av eleverna i årskurs 9 godkänt betyg i ämnet vårterminen 2025.

Elevers svårigheter när det gäller att läsa och skriva visar sig tidigt. I den del av nationella provet i svenska som avser skrivande (stavning och interpunktion) för årskurs 3 var det 2025 drygt 12 procent som inte nådde kravnivån år 2025 och i den delen som handlar om att läsa en faktatext var det nästan 10 procent som inte nådde kravnivån. I svenska som andraspråk var andelen som inte nådde kravnivån på dessa två delprov drygt 31 respektive 24 procent. Samtidigt visar bland annat undersökningen Skolan går inte i repris; Så påverkas undervisningen av extra anpassningar och särskilt stöd (Sveriges Lärare, 2024), att det råder obalans mellan elevernas behov av stöd och förutsättningarna att ge stöd. Mer än åtta av tio lärare i grundskolan svarar att det stämmer helt eller delvis att de inte har tillräckliga förutsättningar för att möta antalet elever i klassen som har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.

För att läsutvecklingen ska vara god behöver skolan sätta in rätt stöd så tidigt som möjligt. I dag dröjer relevanta stödinsatser alldeles för länge. Enligt Sveriges officiella statistik om skolväsendet är andelen elever med åtgärdsprogram betydligt större i årskurs 6 än i lågstadiet, vilket indikerar att skolorna behöver identifiera behov av stödåtgärder och sätta in stöd tidigare än vad som sker i dag. Detta hänger delvis samman med att de kartläggningmaterial och bedömningsstöd som används i dag inte är tillräckligt träffsäkra.

Många skolbibliotek saknar bemanning

Välutrustade och bemannade skolbibliotek kan spela en viktig roll för elevers läsutveckling och lärande i alla skolans ämnen. Från och med den 1 juli 2025 ska elever enligt skollagen ha tillgång till bemannade skolbibliotek. Detta innebär att elever som huvudregel ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.

Av den officiella skolbiblioteksstatistiken framgår att 93 procent av landets elever hade tillgång till skolbibliotek 2024. Endast 76 procent av skolbiblioteken hade någon form av bemanning. Av statistiken framgår att den genomsnittliga bemanningen var 11 timmar per vecka. Lagändringen hade inte trätt i kraft vid tidpunkten för den statistiska mätningen (2024) men det är ändå värt att uppmärksamma att bemanningen inte var högre än så.

Fler barn behöver ta del av förskolans språkutvecklande verksamhet

När förskolan fungerar som bäst ger den alla barn som deltar i den, oavsett bakgrund, en bra grund att stå på inför skolstarten. Det finns ett brett forskningsstöd för att förskolan har positiva effekter bland annat för språkutvecklingen i svenska hos barn som inte har svenska som modersmål. Dessa barn gynnas särskilt av att gå i förskola eftersom de i många fall har sämre möjligheter att utveckla sina kunskaper i svenska i sin hemmiljö.

Det finns dock föräldrar som väljer bort förskola för sina barn, vilket innebär att dessa barn inte får samma förutsättningar som andra när de sedan ska tillgodogöra sig undervisningen i skolan. Detta är särskilt problematiskt eftersom en relativt hög andel av barnen i förskoleåldern i dag har ett annat modersmål än svenska. Det har gjorts vissa regeländringar för att öka deltagandet i förskolan. I juli 2022 infördes nya bestämmelser i skollagen (2010:800) som bland annat innebär att varje hemkommun är skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare inför hösten det år barnet fyller tre år och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Fler åtgärder behöver dock vidtas för att förskolan ska kunna ge barn de bästa förutsättningarna att utveckla sitt språk och att lyckas i livet.

Teknikutvecklingen och förändrade konsumtionsmönster – tillväxt för abonnemangstjänster och utmaning för tryckta böcker

Digitaliseringen och den snabba tekniska utvecklingen har skapat förändrade användarbeteenden som i sin tur påverkat förutsättningarna för både bokbranschen och författare, men också för läsarna. Den sammantagna långsiktiga trenden när det gäller bokbranschen i Sverige har varit att försäljningen av tryckta böcker sjunker och abonnemangstjänster med ljudböcker ökar. Under 2025 bröts dock trenden något. Av Bokförsäljningsstatistiken 2025 (Svenska Bokhandlareföreningen och Svenska Förläggareföreningen) framgår att bokbranschen de senaste tre åren (2022, 2023 och 2024) om-

satt drygt 5 miljarder årligen, men att omsättningen 2025 ökade med 6,3 procent till ca 5,3 miljarder. Branschen står sig således relativt stadigt även om det skett stora förändringar i konsumtionsmönster. De stora trenderna i bokbranschen är att strömningstjänsterna ökar i volym och omsättning och att övriga delar står stilla eller tappar. Siffrorna för 2025 tyder samtidigt på att viss förändring kan ha skett till fördel för tryckta böcker.

Abonnemangstjänsternas omsättning växte med 4,9 procent under 2025. Samtidigt såldes 24,6 miljoner tryckta böcker under året, vilket är 5,7 procent fler än 2024. För första gången i rapportserien växte således tryckta böcker mer än digitala. Marknadsandelen för tryckta böcker har minskat varje år sedan 2018 för att under 2025 återhämtat sig något.

Av rapporten Bokbarometern 2024 (Svenska Förläggareföreningen) framgår att 36 procent av befolkningen läser tryckta böcker minst några gånger i veckan. Av kvinnorna anger 44 procent att de läser tryckta böcker några gånger i veckan eller oftare, vilket kan jämföras med 29 procent för männen. Motsvarande siffror för andra format är alla lägre, som e-böcker (5,5 procent) och ljudböcker (16 procent). Trots det förändrade konsumtionsmönstret är det således fortsatt dubbelt så många som läser tryckta böcker än som lyssnar på ljudböcker.

En positiv trend när det kommer till läsfrämjande och tillgång till litteratur är att försäljningen av tryckta barn- och ungdomsböcker ökar. Av Bokförsäljningsstatistiken för 2025 (Svenska Förläggareföreningen) framgår att tryckta barn- och ungdomsböcker ökade i volym med 13,3 procent jämfört med 2024 till 24,6 miljoner sålda böcker. Omsättningen för tryckta barn- och ungdomsböcker ökade med hela 16,9 procent till 1 miljard kronor under samma period. Det här ser regeringen som positivt.

I rapporten Det digitala genombrottet – Den svenska bokbranschens utveckling mellan 2003 och 2023 (Förläggareföreningen och Bokhandlareföreningen 2023) reflekterar rapportförfattarna över effekter av intåget av digitala böcker på bokmarknaden och de olika aktörernas, såsom utgivarnas, förlagens, bokhandlarnas, förmedlarnas och författarnas, ändrade förutsättningar. Rapporten lyfter bland annat fram strömningstjänsternas nya roll som central aktör i bokbranschen. Av rapporten framgår också hur vi ser en allt tydligare tudelning av marknaden där böcker som deckare och feel-good konsumeras i ljudformatet medan kvalifice-

rad skönlitteratur, barn- och ungdomsböcker och facklitteratur huvudsakligen får sina intäkter från fysisk försäljning. Tendensen är att försäljningen av den tryckta boken minskar och att vi närmar oss en utplaning för ljudboken. Det ska dock läggas till att försäljningen av fysiska böcker fortsatt är större än digitala i kronor räknat. Allt detta påverkas förstås av efterfrågan och läsningens ställning framöver. Rapportförfattarna framhåller att det är centralt att värna upphovsrätten och litteraturstödet som fördelas av Statens kulturråd (Kulturrådet).

Svårare för den fysiska bokhandeln

Regeringen vill också lyfta fram vikten av den fysiska bokhandeln. I en bokhandel kan besökare möta kompetent personal och det kan också vara en samlingsplats för diskussion och samtal om litteratur som i sig är läsfrämjande. Den fysiska bokhandeln stod 2025 för 24 procent av bokmarknadens omsättning, vilket är lika mycket som året före (Svenska Förläggareföreningen 2025). Det gör försäljningskanalen till den tredje största efter abonnemangstjänster och internetbokhandel samt bokklubbar. År 2018 hade den fysiska bokhandeln en marknadsandel på 29,2 procent. Det stora raset kom under 2020, när pandemins restriktioner missgynnade fysisk handel till fördel för internethandeln och streamingtjänster. Sedan dess har bokhandeln vunnit tillbaka en del av marknaden, framför allt under 2023 då tillväxten var 8,6 procent, betydligt högre än bokmarknaden som helhet. Det är sammantaget en utmaning att säkra den fysiska bokhandelns fortsatta överlevnad i den snabba tekniska utvecklingen.

Artificiell intelligens (AI) påverkar läsandet, skrivandet, utbildningssektorn och bokbranschen

När det gäller generativa AI-verktyg och språkmodeller går utvecklingen snabbt och det råder inga tvivel om att denna utveckling påverkar läsningen. Generativa AI-verktyg kan exempelvis skapa sammanfattningar av komplexa texter som kan användas av till exempel studenter som ett alternativ till

läsning av originaltexter. Detta kan leda till ytligare förståelse, lägre grad av kritiskt tänkande och sämre förmåga att tolka komplexa resonemang. Samtidigt kan AI-verktyg vid rätt användning tillgängliggöra texter för fler människor och användas för att skapa förutsättningar för fler läsare att ta till sig komplexa texter. Nya tekniska verktyg kan också leda till att användare låter AI-verktyg skriva olika typer av texter.

Utvecklingen med lättillgängliga generativa AI-verktyg har påverkat både skolan och universitets- och högskoleutbildningen på flera sätt. Det har bland annat blivit svårare för lärare att avgöra hur mycket av elevernas och studenternas texter som de har skrivit själva och hur mycket som är framtaget med hjälp av AI. Det finns också exempel på fusk, där elever och studenter helt och hållet använder AI-genererade texter utan att redovisa det. Regeringen ser även att goda färdigheter i läsning och skrivande i hög grad är en förutsättning för att kunna använda AI på ett meningsfullt sätt. Den som inte kan läsa och skriva tillräckligt bra kan varken formulera relevanta frågor och indata till AI eller förstå och värdera svaren och resultaten.

Utvecklingen av AI har sammantaget skapat både utmaningar och möjligheter för flera sektorer, – inte minst för litteratursektorn. Det kan exempelvis handla om att AI används för översättning av verk eller för uppläsning av ljudböcker. I detta sammanhang är det viktigt att följa dels hur AI påverkar villkoren för upphovspersoner och andra verkssamma inom branschen, dels vad AI får för effekt för kvalitetslitteraturen i Sverige. Vi står mitt i ett teknikskifte där framtiden är osäker. Det är svårt att förutse effekter, men frågan behöver följas noggrant.

Regeringen har i februari 2026 presenterat en strategi som tar ett helhetsgrepp över hur Sverige som land ska arbeta med AI (Sveriges AI-strategi, Fi2026/00397). Det kommer skapa bättre förutsättningar för företag och offentlig sektor att nyttja möjligheterna med tekniken. Strategin slår fast att Sverige ska driva en utveckling för ansvarsfull och säker AI och verka för stabila internationella spelregler. Strategin meddelar också flera nya åtgärder som regeringen avser att vidta för att bidra till att målen uppfylls. Regeringen avser även att utse en nationell AI-samordnare för svenska språkmodeller. Genom samordnaren vill regeringen samordna relevanta aktörer kring de frågor som finns, till exempel kopplat till rättigheter.

Osäkra villkor för författare och litterära upphovspersoner

Den teknikutveckling och de förändrade konsumtionsmönster som beskrivs i föregående avsnitt påverkar också villkoren för författare och litterära upphovspersoner. Arbetsmarknaden för konstnärer generellt, däribland författare, kännetecknas av osäkerhetsfaktorer som har förstärkts till följd av den tekniska utvecklingen. Arbetsmarknaden präglas i stor utsträckning av tidsbegränsade anställningar och uppdrag, många gånger i korta perioder. Dessutom är de allra flesta konstnärer också frilansare i någon form, antingen genom korta jobb med viss-tids- och projektanställningar, eller genom uppdrag som företagare. Ofta kombinerar konstnärer inkomster från olika håll, bland annat från de kommersiella marknaderna inom kulturella och kreativa branscher, den offentliga kulturfinansieringen och arbeten utanför kultursektorn. Deras inkomster är oregelbundna och varierar ofta över tid. Inkomsterna är dessutom generellt sett låga. Det här kan påverka förutsättningarna för dessa individer inom bland annat trygghetssystemen.

Upphovsrätten är för de flesta konstnärliga yrkesgrupper helt avgörande när det gäller möjligheten att leva av och utveckla sitt konstnärliga och kreativa arbete – detta gäller inte minst för författare och litterära upphovspersoner. Att upphovsrätten fungerar och respekteras är också avgörande för att de kulturella och kreativa branscherna ska kunna utvecklas och blomstra. Teknikutvecklingen har väckt nya upphovsrättsliga frågor och även frågor om författarnas villkor. Sammantaget är det viktigt att värna upphovsrätten och hitta lösningar på de frågor som den snabba teknikutvecklingen ger upphov till, samtidigt som tillgången till kvalitetslitteratur upprätthålls.

Färre läser böcker

Som framgår ovan läser endast 36 procent av befolkningen tryckta böcker minst några gånger i veckan. Av kvinnorna anger 44 procent att de läser tryckta böcker några gånger i veckan eller oftare, vilket kan jämföras med 29 procent för männen. Motsvarande siffror för andra format är också låga, som e-böcker (5,5 procent) och ljudböcker (16 procent). Det här är en utmaning för hela samhället bland annat från demokrati- och beredskaps-

synpunkt. Det får också effekter på bokbranschen och den litterära infrastrukturen som beskrivs ovan.

Även barn och unga läser allt färre böcker. Medie-myndighetens undersökning Ungar & medier 2025 anger att läsningen av böcker och tidningar har minskat successivt sedan frågan ställdes första gången i datainsamlingen 2012. Trenden verkar ha avstannat, men den dagliga läsningen ligger fortfarande under 15 procent för unga mellan 13 och 18 år. Lägst ligger den dagliga läsningen bland 15-åringar, där det är mindre än 10 procent som läser en bok eller tidning varje dag.

För att barn och unga ska läsa mer och förbättra sin läsförmåga behövs bland annat läsande förebilder. Det är därför relevant att analysera hela befolkningens läsvanor, inte endast barns och ungas. Förändringar när det gäller vuxnas läsvanor kan skapa förståelse för möjliga orsaker till den sjunkande läsförmågan hos barn och unga. Om inte vuxna läser är det svårt att motivera barn och unga att läsa böcker i stället för att till exempel använda digitala medier.

I sammanhanget är det samtidigt intressant att lyfta fram att unga tycks vilja läsa mer. Av Bokbarometern 2024 framgår att unga mellan 18 och 29 år läser mindre än andra åldersgrupper, men att 86 procent av dem vill läsa mer än vad de gör. Tidsbrist och konkurrens från andra medier lyfts fram som de största anledningarna till att man inte läser oftare. Mer än hälften, 55 procent, av respondenterna uppgav att de inte har tid att läsa, och 45 procent svarade att de i stället tillbringar tid med andra medier.

Andelen unga som besökt bibliotek har minskat

Folkbiblioteken har en central betydelse för att tillgängliggöra kultur och litteratur och för att främja en ökad läsförmåga. En utmaning är att utlåningen vid folkbiblioteken under lång tid sjunkit även om den under 2024 ökat något. Detta kan ses som en effekt av att läsningen i landet sjunkit generellt, men det är en viktig utmaning för folkbiblioteken som enligt bibliotekslagen (2013:18) ska främja läsning och tillgång till litteratur.

Av Sveriges officiella biblioteksstatistik (Kungl. biblioteket 2024) framgår att antalet fysiska besök på folkbiblioteken ökade under 2024 med 2 procent till drygt 49 miljoner besök, vilket motsvarar i genomsnitt 4,6 besök per invånare. Folkbiblioteken rapporterar också ett ökat antal publika aktiviteter, totalt 162 000, varav 59 procent var riktade till barn och unga. Av rapporten Ungas kulturvanor (Kultur-fakta 2025:1, Myndigheten för kulturanalys) framgår också att 69 procent av unga besökte bibliotek 2022–2023, vilket är en betydligt högre andel än andelen av befolkningen i stort som var 54 procent. Andelen unga som besökt bibliotek minskar dock över tid. Andelen var som högst under 1990-talet då den var 80–86 procent.

När det kommer till utlåning vid folkbiblioteken framgår det av Sveriges officiella biblioteksstatistik att totalt 24 procent av befolkningen är aktiva låntagare på folkbiblioteken. Av dessa är 18 procent under 18 år. Efter en lång period av att utlåningen vid folkbiblioteken sjunkit, ökade den fysiska utlåningen något under 2024 och uppgick till 53,4 miljoner utlån, vilket motsvarar 5 utlån per invånare.

Avståndet till det närmaste folkbiblioteket har betydelse för benägenheten att besöka det. Närheten till ett folkbibliotek spelar roll för hur ofta det blir besökt. Det är därför relevant att också belysa antalet folkbibliotek i landet. Under 2024 fanns 1 059 folkbibliotek i landet, vilket kan jämföras med 1 070 i föregående mätning. Av dessa var 342 så kallade integrerade folk- och skolbibliotek. Antalet bokbussar har ökat under de senaste åren, samtidigt som antalet fasta bokbussställplatser har minskat. I sammanhanget är det också relevant att lyfta fram vikten av bibliotekspersonalens uppgift och kompetens för folkbibliotekens läsfrämjande uppdrag.

Ekonomiska utmaningar för folkbiblioteken kopplade till digitala böcker

Folkbiblioteken har under lång tid lyft fram ekonomiska utmaningar kopplade till utlåning av digitala böcker såsom ljudböcker och e-böcker. Utlåningen av digitala böcker vid Sveriges folkbibliotek har tiofaldigats under den senaste 15-årsperioden. Under 2024 har e-boksutlåningen ökat med 4 procent jämfört med föregående mätning till drygt 3,3 miljoner

lån och stod för 9,5 procent av all bokutlåning. Sammanlagt redovisade folkbiblioteken en kraftig ökning av användningen av olika typer av e-medier i form av nedladdningar och sökningar, främst tidningar och tidskrifter. I nuläget finns ingen gemensam lösning för hantering av denna typ av lån, vilket skapat en ekonomiskt svår situation för varje enskilt bibliotek. Detta är en utmaning. Regeringen har därför gett Kungl. biblioteket i uppdrag att arbeta för framtagandet av gemensamma krav och en gemensam standard för en tjänst för utlån av både e-böcker och ljudböcker som kan användas av folkbiblioteken (Ku2025/00471). Uppdraget ska redovisas i december 2026.

Medie- och informationskunnigheten behöver öka i samhället

Medie- och informationskunnighet (MIK) omfattar kunskaper som är nödvändiga för att kunna förstå och värdera information, bilda åsikter och göra sin röst hörd. Det är kunskap som blir allt viktigare när det demokratiska samtalet till stora delar förs i en alltmer komplex digital kontext där AI har tillfört ytterligare dimensioner i form av bland annat AI-genererade bilder, filmer och hemsidor. Som exempel förekommer det att manipulerade bilder används för att visa och sprida något som aldrig har inträffat. Utvecklingen i omvärlden innebär att det finns ett tydligt behov av att stärka förmågan hos både barn och vuxna att kunna navigera tryggt i dagens informationslandskap. Medvetenheten om att desinformation sprids genom både text och bild behöver öka, liksom befolkningens förmåga att identifiera och bemöta vilseledande information. Om kunskapen och förmågan att värdera information ökar, blir det också svårare för desinformation att slå rot och spridas. Det handlar i slutändan om alla medborgares förmåga att fatta medvetna och informerade beslut. Regeringen ser därför att det är av vikt att fortsatt verka för att höja befolkningens kunskaper inom MIK.

Nationella mål för litteratur, läsfrämjande och språk

För att kunna blicka framåt och peka ut en riktning för politiken när det gäller litteratur och läsfrämjande är det relevant att beskriva såväl de riksdagsbundna mål som finns inom området för litteratur, läsfrämjande och språk som det övergripande ansvaret skolan har för elevers läs- och skrivutveckling. Det är också relevant att beskriva de uppgifter och pågående insatser som myndigheterna på utbildnings- och kulturområdet har för att öka tillgången till litteratur och för att utveckla det läsfrämjande arbetet. Regeringen har exempelvis genomfört flertalet reformer som rör skolan under de senaste åren.

Alla i Sverige ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga

Enligt de nationella målen för politiken för litteratur och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117) ska alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. För att nå det övergripande målet ska statens samlade insatser syfta till:

- att läsförmågan förbättras jämfört med i dag,
- att fler än i dag regelbundet tar del av både fack- och skönlitteratur,
- att kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag.

De nationella målen ska vara styrande för de statliga myndigheternas arbete. De ska även inspirera och vägleda kommuner och regioner samt inspirera aktörer i det civila samhället.

Alla har rätt till ett språk

Frågan om läsförmåga är också nära sammankopplad med rätten till ett språk. Att alla har rätt till ett språk framgår både av språklagen (2009:600) och i de nationella målen för språkpolitiken (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89). Språklagen innehåller bestämmelser om svenska språket, de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. Lagen innehåller även bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språkanvändning i offentlig verksamhet och i internationella sammanhang.

De nationella målen för språkpolitiken är följande:

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Förskolan och skolan ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande

Utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära (1 kap. 4 §). Det framgår även av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) att barn har rätt till utbildning och att barnets utbildning ska syfta bland annat till att utveckla respekt för barnets egna språk (artikel 28 och 29). För varje skolform och för fritidshemmet gäller en läroplan som bland annat anger mål och riktlinjer för utbildningen (1 kap. 11 §). Av läroplanerna framgår skolans uppdrag när det gäller läsning. Läroplanerna för de obligatoriska skolformerna innehåller bland annat kursplaner i svenska och svenska som andraspråk där målen för elevernas läsning beskrivs (se exempelvis förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grund-

skolan, förskoleklassen och fritidshemmet). För gymnasieutbildningen finns på motsvarande sätt ämnesplaner inom svenska och svenska som andraspråk (se bilaga 8 och 9 till förordningen [SKOLFS 2023:130] om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena).

Även förskolans läroplan innehåller mål som i förlängningen gynnar läsutvecklingen. Det handlar bland annat om att förskolan ska uppmuntra barnen att utveckla sitt språk och föra fram sina tankar och idéer och skapa förutsättningar för detta. Förskolan ska, enligt läroplanen, lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska (se förordningen [SKOLFS 2018:50] om läroplan för förskolan).

Av skollagen framgår också att eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Skolbiblioteket ska, enligt skollagen, främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet och erbjuda ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande (2 kap. 24 a–24 d §§).

Tillgången till läromedel regleras också i skollagen (2010:800). Det framgår att elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål (9 kap. 8 §).

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur

Av bibliotekslagen (2013:801) framgår att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Det framgår också att biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt samt att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla (2 §). Det är kommunerna som ansvarar för folkbiblioteken och de ska vara

tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov (6 §). När det kommer till läsfrämjande har folkbiblioteken ett särskilt ansvar. Det framgår tydligt av bibliotekslagen att folkbiblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur (7 §). De ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar (8 §). Folkbiblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (7 §). Kungl. biblioteket har i uppgift att ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet i enlighet med bibliotekslagen.

Alla ska ha tillgång till litteratur utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

För att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet är det viktigt att personer med syn- eller annan läsnedsättning får den anpassning av litteraturen som behövs. Myndigheten för tillgängliga medier arbetar därför för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning. Skolan har också ett ansvar att erbjuda elever stöd utifrån elevens behov. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) verkar för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö (1 § förordningen [2011:130] med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten).

Ansvariga myndigheters arbete för litteratur och läsfrämjande

Det finns flera statliga myndigheter och institutioner med centrala uppgifter för litteratur och läsfrämjande. Av särskild vikt är bl.a. Kulturrådet, Myndigheten för tillgängliga medier, Sveriges författarfond, Skolverket, Statens skolinspektion, SPSM och Svenska barnboksinstitutet. Inom Kulturrådet finns också ett Läsråd som bland annat ska vara en drivande och samordnande aktör inom det offentligt finansierade läsfrämjande arbetet i Sverige och samla olika aktörer inom exempelvis kultur, skola och näringsliv.

Regeringens genomförda och pågående insatser för litteratur och läsfrämjande

För att vända den läskris Sverige befinner sig i och möta de utmaningar och samhällsförändringar som påverkat läsförmågan och tillgången till litteratur i Sverige har regeringen under mandatperioden genomfört en rad insatser.

Insatser för språkutveckling i förskolan

Reviderad läroplan som bland annat betonar högläsning i förskolan

Fokus på språkutveckling i förskolan är väsentligt. Barn som deltar i förskolan behöver tidigt få möjlighet att träna och utveckla grundläggande färdigheter. Regeringen beslutade därför om ändringar av förskolans läroplan i februari 2025 som trädde i kraft den 1 juli 2025. Ändringarna innebär bland annat att förskollärare har fått ett tydligare ansvar för att främja högläsning och språkutveckling. Förändringarna innebär också att förskolans lärverktyg främst ska vara analoga.

Utredning om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola

I november 2024 tillsatte regeringen en särskild utredare som bland annat ska överväga hur det kan införas en obligatorisk så kallad språkförskola för vissa barn som behöver en bättre språkutveckling i svenska (dir. 2024:113). Syftet är att barn som inte får tillräckligt stöd i sin språkutveckling i svenska i sin hemmiljö ska få det i förskolan. Utredaren ska även lämna förslag i syfte att alla förskolor i Sverige ska ges likvärdiga förutsättningar att erbjuda barnen en utbildning av god kvalitet.

Uppdraget ändrades i november 2025 så att utredaren även ska lämna förslag om hur det kan upplysas i skollagen om att det följer av språklagen att språket i skolväsendet som huvudregel är svenska. Uppdraget ska redovisas senast den 11 juni 2026 (dir. 2025:102).

Uppföljning av barns språkutveckling i förskolan

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram stöd för hur förskolor kan följa upp varje barns

språkutveckling (U2025/00433). Stödmaterial ska bland annat bidra till att förskolor bedriver en undervisning som ger barnen förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd. Materialet ska även vara ett stöd för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller särskilt stöd för att utveckla det svenska språket. Uppdraget ska redovisas senast den 5 juni 2026.

Insatser för läsfrämjande arbete i skolan

Nya läroplaner där grundläggande färdigheter såsom läsning betonas

Ett tidigt fokus på grundläggande kunskaper och färdigheter, inte minst läsning, är nödvändigt i skolan. Regeringen beslutade därför i mars 2026 om propositionen Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola (prop. 2025/26:194). Propositionen innehåller förslag på hur läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer ska göras om. Ändringarna syftar till en stark kunskapsskola med kunskapsuppdraget i fokus och de nya läroplanerna ska tillämpas från och med höstterminen 2028. I de nya läroplanerna ska det bland annat framgå att läs- och skrivinlärning har en särställning under lågstadiet. Lärarna ska i läroplanen också få stöd för att främja läsutveckling på vetenskaplig grund, bland annat genom att mål och innehåll som berör läs- och skrivinlärning ska konstrueras med utgångspunkt i systematisk och explicit undervisning med phonics (strukturerad ljudningsmetod) som grund.

Nytt stödsystem och bättre kartläggning

För att förbättra stödet för elever i skolan beslutade regeringen i mars 2026 om propositionen Förbättrat stöd till skolan (prop. 2025/26:195). Regeringen föreslår stödundervisning som en ny insats i ämnen svenska, svenska som andraspråk och matematik

från hösten 2028. För att elever med behov av stöd i bland annat läs- och skrivutveckling ska identifieras på ett tidigt stadium föreslår regeringen även att obligatoriska standardiserade tester införs. Av regeringsbrevet till Skolverket för 2025 framgår att myndigheten ska förbereda framtagande av standardiserade tester, motsvarande enklare screening (U2025/00433). Testerna ska genomföras i de obligatoriska skolformerna i början av höstterminen i årskurs 1, 2, 3, 5, och 8.

Höjd kvalitet i lärarutbildningarna

Det finns ett tydligt samband mellan å ena sidan en väl fungerande lärarutbildning och å andra sidan barns utveckling och elevers studieframgång. Därför måste både kraven på utbildningarnas kvalitet och på lärarstudenterna vara höga. Regeringen beslutade 2025, i enlighet med förslagen i betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81), om en reformerad lärarutbildning.

Reformen innebär bland annat att kraven höjs för att bli antagen till vissa lärarutbildningar. För tillträde till grundlärar- och ämneslärarutbildningen krävs betyget C i kursen Svenska 3 eller Svenska som andraspråk 3. För tillträde till förskollärarutbildningen krävs betyget D i motsvarande kurser. Bestämmelserna om skärpta antagningskrav ska börja tillämpas inför hösten 2027. Det är viktigt att de studenter som antas till lärarutbildningarna är motiverade och har de förkunskaper som krävs för att tillgodogöra sig utbildningen och bli skickliga lärare och förskollärare. Att ha goda kunskaper i svenska är inte bara viktigt för att klara högskoleutbildning. Svenska språket är också på många sätt lärares viktigaste verktyg.

Beslutet innebär också att innehållet i lärarutbildningen reformeras för att bättre förbereda studenterna för läraryrket genom att utöka ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier med 15 högskolepoäng. På så sätt kan blivande grundlärare och förskollärare bli bättre förberedda för att undervisa de yngre barnen i att läsa och skriva. För grundlärarutbildningen innebär det bland annat att undervisningen i svenska ökar med minst 7,5 högskolepoäng.

En mobilfri skola med färre distraktioner

Skolan kan inte ensam lösa alla problem som den digitala utvecklingen för med sig, men den kan spela en viktig roll som en positiv motvikt. När klassrummen är fria från digitala distraktioner får eleverna bättre förutsättningar att bland annat lära

sig läsa och skriva. Regeringen avser därför att göra skolan mobilfri och har i mars 2026 beslutat om propositionen Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (prop. 2025/26:193). I propositionen föreslås att det ska bli obligatoriskt att samla in elevers mobiltelefoner under hela skoldagen i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Även fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet (så kallade fritidsklubbar) ska omfattas av förslaget om insamling av mobiltelefoner. De nya reglerna föreslås börja gälla från och med höstterminen 2026.

Krav på bemannade skolbibliotek

Ett välutrustat och bemannat skolbibliotek kan spela en viktig roll för att utveckla elevers läsförståelse och lärande i alla skolans ämnen. Av 2 kap. 24 a–24 d §§ skollagen (2010:800) framgår bland annat att elever som huvudregel ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Dessutom ska krav ställas på att skolbiblioteket är bemannat i sådan utsträckning att ändamålen med skolbiblioteket uppnås. Varje skolhuvudman ska också ha en biblioteksplan som bland annat ska precisera hur ändamålen med skolbiblioteket ska uppnås och beskriva hur skolbiblioteket ska fungera och bidra till elevernas lärande. Lagändringarna gäller sedan halvårsskiftet 2025 för förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan och infördes efter förslag i propositionen Stärkta skolbibliotek (prop. 2023/24:164).

För att kunna följa utvecklingen av bemannade skolbibliotek efter lagändringen är det av vikt att den officiella biblioteksstatistiken ger en samlad bild över hur tillgången till bemannade skolbibliotek ser ut i landet. I regeringsbrev för 2024 till Skolverket och Kungl. biblioteket har regeringen därför gett myndigheterna i uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete avseende den officiella biblioteksstatistiken i syfte att stärka statistikens användbarhet, öka svarsfrekvensen bland skolbiblioteken och verka för att skolbibliotek ger jämförbara svar (U2023/02553). Uppdraget slutredovisades i december 2025.

Läslistor och litteraturinternat

Regeringen gav Skolverket och Kulturrådet i regeringsbrev för 2024 i uppdrag att ta fram läslistor med både svensk och internationell skönlitteratur (U2024/02783, Ku2023/01350). Syftet med läslistorna är att de ska fungera som ett stöd för förskollärare och lärare när de ska välja litteratur för sin undervisning. Myndigheterna presenterade läslistor-

na i december 2024 och listorna har sedan kompletterats en gång med några ytterligare verk.

Regeringen gav också inför 2025 Skolverket och Kulturrådet i uppdrag att ta fram insatser för hur arbetet med böckerna som finns på listorna kan bedrivas i skolorna och att verka för att böckerna på listorna ska finnas att tillgå (U2025/00433, Ku2024/01343). Kulturrådet har inrättat ett så kallat tilltrycksstöd som kan ges till professionella bokutgivare för att trycka böcker på läslistorna som annars inte skulle tryckas. Skolverket har tagit fram stödmaterial och erbjudit kompetensutveckling i form av litteraturinternat på olika orter i Sverige under 2025. Kompetensutvecklingen riktade sig till lärare i svenska och svenska som andraspråk på mellan- och högstadiet. Under 2026 kommer Skolverket att erbjuda motsvarande kompetensutveckling för lärare i gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå på komvux samt till skolbibliotekarier i gymnasieutbildningen och komvux.

Inköpsstöd för böcker till förskolor och skolor

Regeringen har sedan 2024 avsatt medel för att förskolor och skolor ska ges möjlighet att i ökad utsträckning köpa in tryckta skönlitterära och facklitterära böcker. Statsbidraget fördelas av Skolverket och kan sökas av huvudmän för förskolan, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Sedan 2025 uppgår stödet till ca 500 miljoner kronor årligen. Regeringen föreslår även att avsätta ytterligare 50 miljoner kronor under 2026. Av bokförsäljningsstatistiken för 2024 (Svenska Förläggareföreningen) framgår att tryckta barn- och ungdomsböcker ökade i volym med 6,9 procent jämfört med 2023 till 6,5 miljoner sålda böcker.

Satsning på läroböcker

För att bidra till en stärkt läsförmåga är det viktigt att elever i Sverige har läroböcker. Av skollagen (2010:800) framgår att elever utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Skollagen har också kompletterats med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg. Lagändringarna gäller sedan halvårsskiftet 2024 för förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan och infördes efter förslag i propositionen Stärkt till-

gång till läromedel (prop. 2023:24/21). Regeringen har också inrättat ett statsbidrag som gör det möjligt för skolhuvudmän att söka medel för att köpa in läroböcker och lärarhandledningar. Totalt avsattes 685 miljoner kronor under 2023, 658 miljoner kronor under 2024 och 755 miljoner kronor under 2025 för ändamålet. Därefter beräknas 555 miljoner kronor avsättas.

Språksatsning i fritidshemmet

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att stärka fritidshemmets arbete med läsning för att höja elevers kunskaper i det svenska språket (U2024/02916). Inom ramen för uppdraget ska Skolverket genomföra insatser som särskilt fokuserar på elever med utländsk bakgrund.

Försöksverksamhet med språkstärkande insatser under skollov

Regeringen har inrättat ett statsbidrag för försöksverksamhet med språkstärkande insatser under skollov för elever i förskoleklass samt årskurs 1–6 i grundskolan eller anpassad grundskola (förordningen [2025:49] om statsbidrag för försöksverksamhet med språkstärkande insatser under skollov). Syftet är att elever som har behov av att stärka kunskaperna i svenska språket ska få möjlighet till intensivträning i svenska. Med språkstärkande insatser avses undervisning med huvudsakligt fokus på läsning samt fritidsaktiviteter som anordnas i anslutning till undervisningen. Försöksverksamheten pågår under 2025–2027.

Satsning på läsfrämjande i utanförskapsområden via Berättarministeriet

I tidigare avsnitt framgår att problemen med bristande läsförmåga är särskilt framträdande i utanförskapsområden. Regeringen genomför därför en satsning på läsfrämjande i utanförskapsområden. Under 2025 tillfördes Berättarministeriet 10 miljoner kronor för satsningen och 2026 fördelas 30 miljoner kronor för samma ändamål. Berättarministeriet verkar för att minska utanförskapets negativa konsekvenser på barns läsning och arbetar för att alla ska få möjlighet att erövra det skrivna ordet.

Skapande skola

Sedan 2008 kan huvudmän för skolor söka statsbidrag för att kulturella och konstnärliga uttryck ska integreras i förskoleklassen, grundskolan och i vissa särskilda utbildningsformer. Genom satsningen får elever ökade möjligheter att tillsammans med professionell kulturverksamhet uppleva och utveckla förståelse för kulturens olika uttrycksformer samt

utveckla sitt eget skapande. Satsningen som når omkring 7 av 10 elever främjar även de professionella kulturskaparna. Under 2025 förstärkte regeringen Skapande skola med 50 miljoner kronor till 226 miljoner kronor. Uppföljningen av bidraget visar att litteratur, berättande och skrivande är ett av de vanligaste kulturområdena inom satsningen, 60 procent av huvudmännen har under läsåret 2024/2025 genomfört projekt inom detta område (Utfall – Skapande skola 2024, Kulturrådet). Genom detta stöd får barn och unga utveckla sitt eget skapande inom litteratur och skrivande, samtidigt som det skapas arbetstillfällen för författare.

Insatser för att stärka bibliotekens roll för litteratur och läsfrämjande

Satsning på läsfrämjande via folkbiblioteken

För att möta utmaningen med den sjunkande läsförmågan och sjunkande utlåningen vid folkbiblioteken har regeringen avsatt 40 miljoner kronor årligen 2024 – 2026 för en långsiktig satsning på att stärka folkbibliotekens arbete med att främja läsning, där insatser riktade till barn och unga ska prioriteras särskilt. Regeringen har även beslutat att förlänga satsningen med ytterligare 40 miljoner kronor årligen för 2026–2028. Det innebär att 80 miljoner kronor avsätts under 2026. Satsningen (Mer läsning) administreras av Kulturrådet och innebär att kommuner, i egenskap av huvudmän för folkbiblioteken, kan ansöka om medel för att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamheten med fokus på läsfrämjande för barn och unga. Satsningen bedöms stärka biblioteken i deras roll i att främja läsning och göra litteraturen tillgänglig för fler. Myndigheten har under 2025 fördelat 42 miljoner kronor till totalt 150 olika litteratur- och läsfrämjande insatser på folkbiblioteken som riktas till framför allt barn och unga. Projekten inkluderar även särskilda pilotsatsningar för unga i utanförskapsområden.

Permanentning av medel till resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken

Regeringen avsätter även 10 miljoner kronor årligen via Kungl. biblioteket för en långsiktig finansiering av de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek. Stödet till resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli,

romani chib och samiska stärker tillgången till litteratur på dessa språk och har även betydelse för det läsfrämjande arbetet och för att främja de nationella minoriteternas och urfolket samernas språk.

Kungl. biblioteket lämnade i mars 2024 slutredovisningen av sitt uppdrag (Ku2020/02691) att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner (Från etablering till förvaltning och utveckling av resursbiblioteken, Ku2022/00431). Av redovisningen framgår att resursbiblioteken i dag har en fungerande verksamhet som nu bedöms ha kapacitet att producera mer stödmaterial och ta hand om fler förfrågningar.

Insatser för att möta den tekniska utvecklingen och förändrade användarbeteenden

Uppdrag till Kungl. biblioteket om digitala böcker

I rapporten Nationell överblick för stärkt samverkan (Ku2022/0057) lyfter Kungl. biblioteket bland annat fram att biblioteken står inför ett antal utmaningar som i olika utsträckning är gemensamma, men där det saknas en gemensam hantering. En sådan fråga gäller folkbibliotekens utlåning av digitala böcker. Utlåningen av digitala böcker vid Sveriges folkbibliotek har tiofaldigats under den senaste 15-årsperioden och bibliotekssektorn har lyft till regeringen att den ökade mängden digitala lån har skapat en ekonomisk svår situation för folkbiblioteken. Kungl. biblioteket fick därför i april 2025 i uppdrag att ta fram gemensamma krav och en gemensam standard för en tjänst som kan användas av folkbiblioteken vid utlåning av digitala böcker (Ku2025/00471). Uppdraget syftar till en ökad likvärdighet för folkbibliotekens utlåning av digitala böcker och att underlätta administrationen av sådana lån. Det här är en viktig insats för att ge folkbiblioteken ökat utrymme att arbeta med sina kärnuppdrag enligt bibliotekslagen. Kungl. biblioteket inlämnade en delredovisning av uppdraget i november 2025 (Ku2025/01118). Uppdraget ska slutredovisas den 1 december 2026.

Uppdrag till Mediemyndigheten att genomföra en nationell satsning på medie- och informationskunnighet

Medie- och informationskunnighet är betydligt bredare än källtillit och källkritik. Begreppet omfattar kunskaper och förmågor och förhållningssätt som är nödvändiga för att kunna ta till sig tillförlitlig information, bilda åsikter och göra sin röst hörd. Det är ett område i utveckling, eftersom teknik och medieanvändning ständigt förändras.

Mediemyndigheten har i uppgift att främja medie- och informations-kunnighet och samordna det nationella arbetet. Regeringen gav 2024 myndigheten i uppdrag att genomföra en nationell satsning för stärkt medie- och informationskunnighet (Ku2024/00419). Under 2025 förstärktes uppdraget ytterligare med särskilt fokus på att öka kunskapen om AI. Syftet med uppdraget är att stärka individer som medvetna medieanvändare i en tid av snabb teknikutveckling och på sikt även öka samhällets motståndskraft mot desinformation och höja befolkningens kunskap om AI. Uppdraget har resulterat i en digital utbildning som under våren 2026 kommer att kompletteras med en del om AI. I december 2025 beslutade regeringen om att förlänga uppdraget även under 2026–2028 och avsätter 2 miljoner kronor årligen för ändamålet. Den fortsatta satsningen ger myndigheten möjlighet att tänka långsiktigt och fortsätta sitt viktiga arbete med stärkt medie- och informationskunnighet. Inom ramen för detta arbete har Mediemyndigheten exempelvis tagit fram ett pedagogiskt material om visuell källkritik, tolkning av bilder, memes och AI-genererat innehåll som presenterades i mars 2026 (Bilders makt – AI och visuell påverkan).

Myndigheten följer även det arbete som genomförs av bland annat myndigheter, skolväsendet, biblioteken samt folkbildningen för att stärka befolkningens medie- och informationskunnighet.

Insatser för att stärka tillgången till kvalitetslitteratur

Förstärkning av biblioteksersättningen

Regeringen och företrädare för de litterära upphovsmännens organisationer kom i september 2025 överens om ett nytt avtal om biblioteksersättningens grundbelopp (Ku2025/00941). Det nya avtalet innebär att biblioteksersättningens grundbelopp höjs med 8 öre från och med 2026, vilket innebär

en höjning av den totala ersättningen med 10,3 miljoner kronor från 2026. Under 2024 och 2025 höjde regeringen biblioteksersättningens grundbelopp med totalt 16 öre. Grundbeloppet fr.o.m. 2026 är 2 kronor och 28 öre. Biblioteksersättningen betalas årligen ut av staten till Sveriges författarfond för att författares, översättares, illustratörers och fotografers verk får lånas ut gratis på bibliotek. Ersättningen bedöms stärka tillgången till kvalitetslitteratur i Sverige och bidra till att upphovspersonerna får rimligt betalt för sitt arbete. En höjning av biblioteksersättningen stärker de litterära upphovsmännens ekonomiska villkor och skapar möjligheter för konstnärlig förnyelse, fördjupning och utveckling.

Regeringen har en överenskommelse med Sveriges Författarförbund, Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund om att regeringen och de litterära upphovsorganisationerna ska förhandla om biblioteksersättningens grundbelopp. Från och med år 2015 träffas avtal om biblioteksersättningen för två år i taget (Ku2014/2056).

Säkerställd nivå på litteraturstödet

Regeringen har även säkerställt nivån på det så kallade litteraturstödet som fördelas av Kulturrådet genom att öronmärka det belopp (48 miljoner kronor) som myndigheten årligen ska fördela. Syftet med litteraturstödet är att fler ska kunna få tillgång till ett varierat utbud av litteratur av hög kvalitet i hela Sverige. Litteraturstödet infördes 1975 och ska säkra utgivningen av kvalificerad litteratur i Sverige. Förläggareföreningen har i flertalet rapporter beskrivit stödet som helt avgörande för många förlags utgivning av kvalitetslitteratur. Det gäller såväl de små som de allra största förlagen. Att stödet har varit beständigt, och att utformningen inte genomgått drastiska förändringar, beskrivs vara en styrka.

Insatser för att stärka hela samhällets ansvar för läsfrämjande

Ett läsande land – Kraftsamling för Sverige som bildnings- och kunskapsnation

Kulturminister Parisa Liljestrand och gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm initierade i mars 2024 ett sektorsövergripande arbete för att bidra till att förverkliga regeringens mål att Sverige ska vara ett läsande land. De har samlat ett råd av representanter för civilsamhället, akademien

och näringslivet. Rådets huvudsyfte är att samla representanter ur de egna leden, som genom att mobilisera egna resurser, strukturer och nätverk kan genomföra aktiviteter och insatser som främjar läsande och skrivande i hela befolkningen. Rådet ska även utbyta kunskap och erfarenheter om läsfrämjande som stöd till regeringens arbete. Under 2024, 2025 och 2026 har rådet träffats totalt sju gånger.

Insamling och tillgängliggörande av goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser

Kulturrådet fick genom myndighetens regleringsbrev för 2025 regeringens uppdrag att samla in och tillgängliggöra goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser i hela landet, inklusive insatser riktade till personer i behov av särskilt stöd (Ku2024/01343). Uppdraget omfattade offentliga, ideella och privata initiativ och samverkansinitiativ utanför skolans område. Syftet med uppdraget har varit att skapa vägledning och inspiration för aktörer som på olika sätt vill bidra till läs- och skrivfrämjandet i Sverige, bland annat kommuner, företag, stiftelser och ideella organisationer. Uppdraget skulle också genomföras så att de goda exemplen görs lättillgängliga och myndigheten skulle i genomförandet även inhämta kunskaper och erfarenheter från Läsrådet. Resultatet av uppdraget presenterades den 12 februari 2026 i form av ett magasin bestående av 21 goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser runtom i landet.

Uppdrag om verksamhetsstöd för läsfrämjande insatser

Kulturrådet har i regleringsbrevet för 2026 fått i uppdrag att analysera vilka åtgärder som behövs för att myndigheten inom befintliga ramar från och med 2027 ska kunna betala ut verksamhetsbidrag till aktörer som genomför läsfrämjande insatser. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 29 april 2026. Syftet med uppdraget är att skapa bättre förutsättningar för långsiktighet och struktur i det läsfrämjande arbetet i landet.

En kulturkanon för Sverige

I december 2023 tillsatte regeringen en kommitté med uppgift att ta fram en svensk kulturkanon. I september 2025 överlämnades betänkandet, En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92), till regeringen. Totalt har 100 verk valts ut av fristående och sakkunniga expertgrupper. Flera litterära verk finns med i kulturkanon. Betänkandet har remitterats. Syftet med kulturkanon är att en svensk kulturka-

non ska vara ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering som gör svensk kultur tillgänglig för fler. Kulturkanon kan bidra till att fler hittar vägar in till litteraturen.

Riksantikvarieämbetet har nu fått regeringens uppdrag att utveckla en tillfällig digital plattform i syfte att förmedla kunskap om Sveriges kulturkanon till allmänheten (Ku2026/00396). Av särskild vikt är det att barn och unga får möjlighet att ta del av vad den svenska kulturskatten har att erbjuda. Därför ska Riksantikvarieämbetet i uppdragets genomförande inhämta kunskap och erfarenheter från Skolverket. Riksantikvarieämbetet ska senast den 31 maj 2027 slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet (Kulturdepartementet).

Strategiska områden framöver

Ett stort antal insatser pågår för att främja läsningen i förskolan, i skolan och i övriga samhället. Regeringen gör sammantaget bedömningen att det är avgörande att fortsätta på den inslagna vägen. Regeringen ser samtidigt ett behov av att ringa in fyra strategiska områden inför framtiden där regeringen ser ett särskilt intresse att följa utvecklingen:

Stärka läsförmågan hos alla barn och unga

Ett viktigt strategiskt område för regeringen är barns och elevers läsförmåga. Det handlar om att alla barn och unga oavsett bakgrund, kön, funktionsförmåga och resurser hemifrån ska ha möjlighet att utveckla en god läsförmåga. Förmågan att läsa och skriva är viktig för elevers kunskapsutveckling och på sikt för möjligheterna att fullfölja en utbildning och etablera sig på arbetsmarknaden. Därför har regeringen genomfört en rad reformer som kan bidra till att stärka läsförmågan hos alla barn och unga.

Bättre förutsättningar för en god läsundervisning

Det pågår ett stort reformarbete inom skolans område som på olika sätt syftar till att förbättra lärarnas förutsättningar att bedriva en kvalitativ läsundervisning. Det handlar bland annat om införande av nya läroplaner där läsningen får större utrymme i de obligatoriska skolformerna och om reformeringen av lärarutbildningen.

Regeringen har dessutom beslutat om propositionen Tid för undervisningsuppdraget (prop. 2024/25:196) som innebär bättre förutsättningar

för lärare att fokusera på huvuduppdraget. Av propositionen framgår bland annat att det ska regleras i skollagen att lärares och förskollärares undervisningsuppdrag består av att planera, genomföra och följa upp undervisningen. För att säkra en god arbetssituation för lärare och förskollärare föreslår regeringen även att tiden för de olika delarna av undervisningsuppdrag regleras. Att lärare och förskollärare ges en hållbar arbetssituation och goda arbetsvillkor är avgörande för såväl undervisningens kvalitet som yrkenas attraktivitet. Detta är en av flera viktiga reformer för att bland annat främja en kvalitativ läsundervisning.

En god läsundervisning är viktig för alla elever, men särskilt betydelsefull för elever som har olika typer av svårigheter. Så kallad ”lyssneläsning”, det vill säga att elever lyssnar på upplästa texter i stället för att träna på att avkoda, bör inte betraktas som ett alternativ till läsning i skolan. Elever som har svårt för att läsa behöver inte läsa mindre, utan de behöver få ett effektivt stöd och det är avgörande att relevanta stödinsatser sätts in tidigt. Det kan exempelvis handla om extra färdighetsträning – enskilt eller i mindre undervisningsgrupp. Elever med mer omfattande stödbehov ska ha rätt till särskilt stöd. De standardiserade testerna kommer att vara ett viktigt verktyg för att identifiera elever som är i behov av stöd.

Särskild uppmärksamhet behöver vidare ägnas åt elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, eftersom elevers språkliga färdigheter i svenska har stor betydelse för läsförståelsen. För att möta elever som helt saknar, eller har mycket begränsade kunskaper i svenska språket, ska det tas fram kursplaner som riktar sig till elever som är nybörjare i svenska språket (prop. 2025/26:194). Ändamålsenliga kursplaner kan bidra till att skapa förutsättningar för en mer målgruppsanpassad un-

dervisning. Frågan om villkoren för elever som inte har svenska som modersmål att utveckla sin läsförståelse analyseras samtidigt vidare. Regeringen följer arbetet med de reformer som nu genomförs.

Daglig läsning i förskola och skola

Regeringen anser att regelbunden läsning i förskola och skola är av central betydelse. I förskolan handlar det främst om högläsning. Även i de obligatoriska skolformerna och i gymnasieskolan spelar högläsningen en viktig roll, men eleverna behöver successivt i ökande utsträckning, även läsa enskilt. Det finns en stark korrelation mellan läsmängd och ökad läsmotivation och läsförståelse. Vikten av regelbunden lästräning bör därför betonas.

Förutsättningar för att främja den regelbundna läsningen i förskolan och skolan har förbättrats på senare tid. I förskolan har vikten av högläsning förstärkts i den reviderade läroplan som beslutades av regeringen 2025 och när det gäller de obligatoriska skolformerna pågår ett arbete med att ta fram läroplaner som förväntas få betydelse för elevernas regelbundna lästräning. Det anges tydligt i propositionen Nya läroplaner – för en stark kunskapskola (prop. 2025/26:194) att läsningen ska förstärkas i läroplanerna. Det framgår dessutom att vikten av läsning även ska lyftas fram i andra kursplaner än de som avser svenska och svenska som andraspråk. Det är därmed inte bara svensklärare som ansvarar för att elever ges regelbundna möjligheter till läsning, utan även lärare i andra ämnen.

Av den samlade vetenskapliga grunden om barns kognitiva utveckling framgår att undervisningen för yngre elever bör utgå från grundläggande kunskapsförmedling och färdighetsträning. Att elever i de tidiga skolåren regelbundet får öva på att läsa och skriva är därför viktigt. Det framgår av propositionen att läs- och skrivinläringen ska ha en särställning i lågstadiets kursplaner (prop. 2025/26:194). Läsningen bör emellertid även ges stort utrymme senare under utbildningen. Läsning är en färdighet som måste utvecklas, inte bara erövrats. Att kunna läsa är en sak, men att läsa flytande och med god förståelse är något annat. För att läsförståelsen ska fortsätta utvecklas är det motiverat med daglig läsning, inte bara i förskolan och lågstadiet utan i hela grundskolan och i gymnasieskolan.

Ett stort och varierat utbud av litteratur kan också påverka såväl viljan att läsa som möjligheterna att utveckla goda läsvanor. Därför har de statsbidrag som ökar tillgången till skönlitteratur, facklitteratur

och läroböcker betydelse för den dagliga läsningen. I vårandringsbudgeten för 2026 föreslår regeringen dessutom att 50 miljoner kronor tillförs förskolor och skolor för att främja den dagliga läsningen genom ökade medel till statsbidraget för inköp av litteratur. Sammantaget finns det med de genomförda reformerna mycket goda förutsättningar för att ge barn och elever möjlighet till daglig läsning, i förskolan såväl som i skolan.

Fler skolbibliotekarier

Från och med den 1 juli 2025 ska elever ha tillgång till bemannade skolbibliotek. Att skolbiblioteket är bemannat betyder att en bibliotekarie kan arbeta aktivt och regelbundet med utbudet och miljön på skolbiblioteket. Det är viktigt eftersom ett välutrustat och bemannat skolbibliotek tillsammans med lärarna, kan spela en central roll för elevers läsinträsse, läsförmåga och lärande i skolans alla ämnen. Enligt skollagen ska huvudmännen också sträva efter att anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning.

Av den officiella bibliotekstatistiken från 2024 framgår att endast 76 procent av skolbiblioteken då hade någon form av bemanning och att den genomsnittliga bemanningen var 11 timmar per vecka. Det finns sannolikt flera skäl till att bemanningen inte var högre än så. Förutsättningarna för skolor att rekrytera personal till skolbiblioteken kan till exempel påverkas av tillgången till utbildade bibliotekarier. Samtidigt är det viktigt att skolor utformar ändamålsenliga anställningar för skolbibliotekarier, vilket kan vara särskilt utmanande för mindre skolenheter. Dessutom infördes kravet i skollagen på bemannade skolbibliotek först hösten 2025 och det kan därför antas att den ännu inte har fått fullt genomslag.

Den statistik som finns i dag avser tiden innan den nya lagbestämmelsen om bemannade skolbibliotek trädde i kraft. En viktig förutsättning för att alla elever ska få tillgång till ett bemannat skolbibliotek är också att det finns personer som har en relevant utbildning för arbetet som skolbibliotekarie. Under de senaste åren har allt fler studenter antagits till högskoleutbildningar inom biblioteks- och informationsvetenskap. Söktrycket till flera av utbildningarna är också relativt högt. Mer kan ändå behöva göras för att främja bemanningen och regeringen följer utvecklingen.

Möta den tekniska utvecklingen och förändrade beteenden

Det andra strategiska området att särskilt följa utvecklingen inom för att stärka läsförmågan i befolkningen är den tekniska utvecklingen på litteratur- och läsfrämjandeområdet och de förändrade beteenden som den medför. Digitaliseringen och den tekniska utvecklingen har förändrat förutsättningarna för bokbranschen, biblioteken, författarna och läsarna. Det här är en utveckling som behöver mötas pragmatiskt, men också ansvarsfullt. Det är viktigt att ta vara på de möjligheter som den tekniska utvecklingen medger, men på ett sätt som exempelvis säkerställer att de litterära upphovspersonernas rättigheter skyddas för att skapa bästa möjliga förutsättningar för läsning och litteratur. Flera av regeringens insatser som beskrivs i tidigare avsnitt, såsom satsningen på tryckta böcker till skolor och förskolor och förstärkningen av biblioteksersättningen, bidrar till att möta de utmaningar som den tekniska utvecklingen medför. Stora delar av de nya reformerna på skolans område handlar också om att gå tillbaka till grunderna. Samtidigt behöver elever också rustas med digital kompetens för att möta framtiden. Det är också viktigt att nära följa författarnas villkor, förändrade beteenden hos läsarna och marknadens utveckling i ljuset av teknikutvecklingen, bland annat inom generativ AI. Det handlar också om att följa hur de statliga ersättningarna och stöden fungerar i relation till den tekniska utvecklingen.

Ny teknik för att möjliggöra läsande för alla och öka läsintresset

Elever behöver i skolan få lära sig att avkoda text, förstå det de läser och skriva för hand. Detta gäller även elever som har läs- och skrivsvårigheter. Det finns dock vissa elever som har behov av hjälpmedel och anpassningar för att kunna tillgodogöra sig tryckta texter eller för att skriva. Det gäller bland annat vissa elever med funktionsnedsättning, ex-

empelvis i den anpassade grundskolan som läser ämnesområdet kommunikation och vissa elever i specialskolan. För dessa elever kan bland annat utvecklingen av AI-baserade verktyg erbjuda värdefulla möjligheter som anpassade texter och övningar. Även talbaserade gränssnitt kan vara viktiga för sådana elevgrupper.

Det går vidare att skönja nya trender när det gäller hur ny teknik kan stimulera till läsning. Vid Uppsala universitet ska exempelvis ungas läsvanor och hur de påverkas av digitala läsgemenskaper studeras. Regeringen följer utvecklingen noggrant. Regeringen avser även att utse en nationell AI-samordnare för svenska språkmodeller. Genom samordnaren vill regeringen samordna relevanta aktörer kring de frågor som finns, till exempel kopplat till rättigheter.

Stärka tillgången till kvalitetslitteratur

Det tredje strategiska området att följa utvecklingen inom för att stärka läsförmågan är tillgången till kvalitetslitteratur. Enligt de nationella målen för politiken för litteratur- och läsfrämjande ska alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. För att stävja utvecklingen med den sjunkande läsförmågan är det centralt att både barn, unga och vuxna har tillgång till litteratur av hög kvalitet. Detta förutsätter en vital bokmarknad där förlag, distributionsmöjligheter och tillgängliga försäljningskanaler samspekar för att verken ska kunna möta sin publik och för att de intäkter som ska kunna bära upp produktionen ska kunna genereras. För att tillgången till kvalitetslitteratur ska vara tillfredställande på kort och lång sikt, behöver det finnas utrymme för författare, översättare och illustratörer att vara konstnärligt verk-

samma och leva på sitt arbete. Litteraturstödet och biblioteksersättningen bedöms bidra till tillgången till kvalitetslitteratur. Stöd för inköp av litteratur till förskolan och skolan är också av vikt i sammanhanget.

Som nämns i avsnitt 4 är bokmarknaden tudelad. Det finns en kommersiellt gångbar sida som tycks gynnas av den tekniska utvecklingen, som exempelvis möjligheten att lyssna på ljudböcker. Samtidigt tycks användningen av skärmar utmana den tryckta kvalitetslitteraturen. Skärmanvändningen är därför ett område som behöver följas särskilt i syfte att bland annat utvärdera effekterna på läsförmågan och bokbranschen.

Stärka hela samhällets förmåga för läsfrämjande

Det fjärde strategiska området att följa utvecklingen inom är att stärka hela samhällets förmåga för läsfrämjande. Motivet till det är att vi i Sverige har en stolt historia av att lösa stora samhällsproblem tillsammans – staten, regioner, kommuner och näringslivet, akademien och civilsamhället och att vi därför behöver en kraftsamling från alla sektorer i samhället. Det läsfrämjande arbetet bygger på en god samverkan mellan staten, regioner och kommuner samt aktörer inom det civila samhället och näringslivet. Det offentliga har en naturlig och central roll, men regeringen ser det av vikt att också följa utvecklingen av fler sektors bidrag till frågan om läsfrämjande. Det handlar om att uppmuntra och verka för att andra delar av samhället bidrar till arbetet med läsfrämjande då det ligger i allas intresse. Utvecklingen av näringslivet i Sverige är exempelvis beroende av en bildad och läskunnig befolkning.

Detta strategiska område handlar också om befolkningens förmåga att läsa och ta till sig information – för hela samhällets skull. Det handlar om läsför-

mågens betydelse för demokratin i beredskapssyfte och som motståndskraft mot desinformation. Medvetenheten om att text och bild används i syfte att sprida desinformation behöver öka, liksom befolkningens förmåga att identifiera och hantera desinformationen. Utgångspunkten för detta arbete är premissen att bildade och delaktiga medborgare lägger grunden för en livaktig demokrati. En god läsförmåga och bildning skapar kritiskt tänkande och delaktiga medborgare samt ökar tilltron till demokratiska institutioner och ökar känslan av delaktighet med vårt kulturarv. Denna fråga är därför viktig att följa i ett alltmer ansträngt och osäkert säkerhetspolitiskt läge. Det pågår många insatser på detta område som regeringen följer.

Uppdrag till Kulturrådet om att sprida exempelsamlingen Duka för läsning och skrivande

Kulturrådet lanserade den 12 februari 2026 magasinet Duka för läsning och skrivande. Magasinet är resultatet av regeringens uppdrag att samla in och tillgängliggöra goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser i hela landet. Magasinet är framtaget med stöd av Läsrådet vid myndigheten. Uppdraget syftade till att skapa vägledning och inspiration för aktörer som på olika sätt vill bidra till läs- och skrivfrämjandet i Sverige, bland annat kommuner, företag, stiftelser och ideella organisationer. Regeringen ser ett behov av att fortsätta arbetet med att sprida goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser. Det finns organisationer, stiftelser och delar av näringslivet och det offentliga som vill bidra till att stärka läsförmågan i Sverige, men som behöver inspiration och vägledning för att kunna omsätta denna vilja i handling.

Informationsinsats om betydelsen av läsförmåga och medie- och informationskunnighet för att stärka samhällets motståndskraft

Regeringen har gett Mediemyndigheten i uppdrag att utifrån befintlig kunskap sammanställa och sprida information om betydelsen av, och sambandet mellan, läsförmåga och medie- och informationskunnighet för att stärka samhällets motståndskraft mot bland annat desinformation och otillbörlig informationspåverkan (Ku2026/00409).

Uppföljning

Regeringen kommer kontinuerligt att följa de strategiska områdena i strategin för att säkerställa att utvecklingen går åt rätt håll och att åtgärderna får förväntade effekter. Olika statistiska underlag kommer att ha en avgörande betydelse i uppföljningsarbetet. Av särskild vikt är bl.a. den nationella betygsstatistiken, den officiella biblioteksstatistiken, den årliga bokförsäljningsstatistiken samt de internationella studierna som mäter elevers läsförståelse PISA och PIRLS.

Regeringen planerar att utvärdera strategin.

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

www.regeringen.se